

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ
(СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ПРОВЕДЕННЯ)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Г. С. ЧЕРЕВИЧНИЙ

КИЇВ – 2024

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Г. С. ЧЕРЕВИЧНИЙ

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ**
(СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київ
ТОВ Видавництво «Юстон»
2024

УДК 378.091:[37.091.12.011.3-051]:94](072)

Ч-43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
протокол 10 від 23 вересня 2024 року*

*Рекомендовано до використання в освітньому процесі
на засіданні кафедри новітньої історії України історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
протокол 1 від 30 серпня 2024 року*

Рецензенти:

Капелюшний Валерій Петрович,
доктор історичних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії педагогічних наук України,

Волярська Олена Станіславівна
доктор педагогічних наук,
доцент

Черевичний Г. С.

Ч-43 Педагогічна практика майбутніх учителів історії (сучасні технології організації та проведення): метод. рек. – Київ: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2024. – 72 с.

ISBN 978-617-8335-31-1

До методичних рекомендацій «Педагогічна практика майбутніх учителів історії (сучасні технології організації та проведення)» включено науково-практичні та методичні рекомендаційні матеріали, присвячені організації, проведенню й оцінюванню педагогічної практики здобувачами вищої освіти, майбутніми вчителями історії, у закладах загальної середньої освіти.

Рекомендації розроблено відповідно існуючих нормативно-правових документів, які діють в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та відповідають вимогам професійної підготовки майбутніх учителів історії за ОП 014.03 «Середня освіта (Історія)», ґрунтуються на Положенні про організацію освітнього процесу в університеті, Положенні про організацію практик для здобувачів історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка та ін.

Методичні рекомендації пропонувано для використання в освітньому процесі університетів та інших закладів освіти, що здійснюють професійну підготовку майбутніх учителів історії, та будуть у нагоді науково-педагогічним і педагогічним працівникам закладів освіти України, здобувачам освіти, а також для всіх зацікавлених проблемами організації й проведення педагогічних практик.

УДК 378.091:[37.091.12.011.3-051]:94](072)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Розділ 1. ОЗНАЙОМЧА НАВЧАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА (пропедевтична компетентнісно-формувальна педагогічна технологія).....	8
Розділ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА: ЗНАЙОМСТВО З РОБОТОЮ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА (адаптивна компетентнісно-формувальна педагогічна технологія).....	19
Розділ 3. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ (компетентнісно-розвивальна педагогічна технологія).....	29
Розділ 4. ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ. ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	57

ПЕРЕДМОВА

Система професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України нині перебуває під динамічним впливом глобального цифрового освітнього простору, а також знаходиться у форсмажорних обставинах, які пов'язані з введенням в Україні тривалого воєнного стану.

У системі професійної підготовки освітянських кадрів в університетах України провідна роль відводиться набуттю здобувачами вищої освіти практичних педагогічних компетенцій.

Педагогічна практика забезпечує підготовку учителів історії до професійної діяльності та формування й розвиток у них педагогічної компетентності.

Педагогічна практика майбутніх учителів історії в основному здійснюється у реальному освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти. Педагогічна практика здобувачів вищої освіти має характеристики неперервності й наступності набуття педагогічних компетенцій, з дотриманням технологічної послідовності її організації й проведення (застосування теоретичних знань та їх конвергенція у практичні знання, уміння і навички відповідно освітнього рівня майбутніх учителів історії, який вони набувають, а саме – ОР «Бакалавр».

Безумовно, що педпрактика є сполучною ланкою між теоретичною підготовкою майбутніх учителів історії в університеті (закладі вищої освіти) та їхньою самостійною практичною діяльністю в закладах загальної середньої освіти, що озброює їх первинним педагогічним досвідом.

Для майбутніх учителів історії значення педагогічної практики відображається у застосуванні набутих теоретичних знань як з педагогічних дисциплін, так й зі специфічних історичних. Це також

уможлиблює передання їх здобувачам загальної середньої освіти із використанням різноманітних педагогічних технологій, методів і способів.

Майбутні вчителі історії під час проходження педагогічної практики, розуміючи актуальність сьогодення, посилюють усвідомлення учнями шкіл історичної ролі й місця України у світі; сприяють підвищенню рівня сформованості національної ідентичності, духовних цінностей, вироблених у ході історичного процесу, так і набуттю досвіду самовизначення по відношенню до мінливого світу та здатності обирати свій самобутній шлях в ньому.

Відповідно зміст програмної документації щодо педагогічної практики здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів історії, має ретельно переглядатися, постійно аналізуватися та удосконалюватися.

Розроблення методичних матеріалів ґрунтується на засадах вивчення джерельної бази та результатах її аналізу.

Зокрема, враховуючи ключові позиції науково-практичного доробку вчених і практиків-педагогів таких, як:

- Г. Васянович, Н. Ололюб, Л. Сушенцева, М. Уолес та ін. (змістова складова підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти);
- М. Елькін, П. Лузан, В. Хутмахер та ін. (ідеї формування та розвитку педагогічної компетентності);
- Р. Гауер, В. Кінні, О. Плахотнік, С. Терно, Д. Філліпс та ін. (організація та значення педпрактики у підготовці майбутніх учителів, у тому числі й в умовах наступності);
- Т. Бакка, Н. Лалак, С. Нікітчина, А. Нікора, А. Старєва (теоретико-методологічні засади практичної підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю);
- О. Біда, Т. Завгородня, О. Матвієнко, Л. Машкіна, М. Шкіль та ін. (концепція організації педпрактики за сучасних обставин);

– Л. Кондрашова, В. Майборода, Г. Нагорна, В. Пікельна, Г. Штельмах та ін. (готовність здобувачів педагогічної освіти до педпрактики);

– А. Булда, С. Гончаренко, А. Гриценко, М. Євтух, А. Пижик та ін. (особливості педагогічної практики майбутніх учителів історії) тощо.

Зазначені дослідники віддають перевагу педагогічній практиці як засобу та етапу засвоєння професійної діяльності педагога [81].

Академік С. Гончаренко зосереджував увагу на тому, що «педагогічна практика реалізується в умовах, максимально наближених до реальних, на основі безпосередньої участі здобувачів освіти у педагогічному процесі, що забезпечує формування професійних умінь і навичок, закріплення й застосування теоретичних знань» [47].

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка здійснюється підготовка майбутніх учителів історії за чинною освітньою програмою із предметною спеціалізацією 014.03 «Середня освіта (Історія)».

Методичні рекомендації підготовлено за відповідно розробленими робочими програмами (галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка», предметна спеціалізація 014.03 «Середня освіта (Історія)», освітній рівень «Перший (бакалаврський)»):

- для 2 курсу «Ознайомча навчальна педагогічна практика», що є пропедевтичною компетентнісно-формуальною педагогічною технологією, прогнозованим загальним результатом якої є розвиток усвідомлення здобувачами-практикантами, майбутніми вчителями історії, суті професії учителя, навчальне дослідження середовища, у якому здійснюється педагогічна діяльність, вивчення складових освітнього процесу закладу середньої освіти та ін.;

- для 3 курсу «Педагогічна практика (знайомство з роботою класного керівника)», яка є адаптивною компетентнісно-формуальною технологією, прогнозованим результатом якої є сформованість виховної складової педагогічної компетентності майбутнього учителя історії;

- для 4 курсу «Педагогічна практика для здобувачів вищої освіти» є компетентнісно-розвивальною педагогічною технологією, прогнозованим загальним результатом якої є розвиток педагогічної майстерності, професійної компетентності, поповнення скарбниці особистого досвіду реальної педагогічної дії майбутнім учителем історії тощо.

Останній розділ методичних рекомендацій присвячено процедурі оцінювання результатів педагогічної практики, а також презентації та захисту звіту з педагогічної практики.

Методичні рекомендації включають список використаних і рекомендованих джерел, а також сім додатків (зразки звітної документації з проходження практики на 2, 3 і 4 курсах за освітньої програмою «Середня освіта (Історія)», підбірку розробок виховних заходів за посиланнями, зразок структури методичного аналізу самоаналізу уроку історії).

РОЗДІЛ 1

ОЗНАЙОМЧА НАВЧАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(пропедевтична компетентнісно-формувальна педагогічна технологія)

У відповідності з навчальним планом у третьому семестрі здобувачі вищої освіти 2 курсу історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, майбутні вчителі історії, які здобувають перший бакалаврський рівень за освітньою програмою предметної спеціалізації 14.03 «Середня освіта (Історія)», проходять у закладах загальної середньої освіти педагогічну практику, яка носить пропедевтичний характер.

Ознайомча навчальна педагогічна практика є невід'ємною частиною освітнього процесу і має надзвичайно важливе значення для підготовки майбутніх педагогів, зокрема вчителів історії.

Така педагогічна практика уможливорює для здобувачів освіти (практикантів) отримання першого педагогічного досвіду майбутньої професійної діяльності, дає їм змогу усвідомити відповідальність і багатогранність роботи вчителя, використати здобуті теоретичні знання під час опанування основ підготовки проведення уроків і різнопланових заходів, набути базові професійні компетенції, необхідні для формування їхньої педагогічної компетентності.

Здобувачі-практиканти університету, спостерігаючи за учнівським колективом школи під керівництвом досвідчених педагогів, знайомляться з системою роботи вчителя-предметника та класного керівника.

Мета ознайомчої навчальної практики – педагогічне забезпечення пізнання здобувачами вищої освіти, майбутніми вчителями історії, закономірностей професійної діяльності вчителя закладу загальної середньої освіти та набуття базових компетенцій з оволодіння способами її організації, вирішення конкретних методичних завдань відповідно до реальних умов освітнього процесу.

Попередні вимоги до опанування ознайомчої навчальної педагогічної практики полягають у тому, що здобувач педагогічної освіти історичного спрямування має:

- *знати* основні принципи і умови професійної діяльності на базі проходження практики та нормативно-правову документацію організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти;

- *вміти* реалізувати на практиці отримані в університеті та шляхом самоосвіти теоретичні знання та первинні професійні компетенції із фахового навчального предмету – історії;

- *володіти* базовими прийомами й методами з реалізації теоретичних знань у практичній діяльності педагога-історика закладу загальної середньої освіти.

Ознайомча навчальна педагогічна практика спонукає на досягнення певних результатів та вирішення окреслених завдань, досягнення навчальних цілей, а саме спрямовуватиметься на:

- формування стійкого інтересу до обраної спеціальності й готовності майбутніх учителів історії до професійної педагогічної діяльності;

- закріплення, поглиблення та систематизація теоретичних знань із організації роботи педагога-історика та класного керівника;

- первинне ознайомлення з системою діяльності закладу загальної середньої освіти, що є базою проходження практики;

- формування базових організаційних умінь самостійного планування, підготовки та проведення уроків історії з урахуванням інтересів та вікових особливостей здобувачів загальної середньої освіти (учнів) у закріпленому класі;

- опанування знань та вмінь, які є необхідними для підготовки та проведення позакласної роботи з історії: тижнів історії, конференцій, диспутів, вечорів, екскурсій, робота з історичними сайтами, виконання функцій керівника гуртка чи факультативу тощо;

– формування потреби постійного удосконалення професійних знань, умінь, навичок та педагогічної майстерності.

Під час проходження практики здобувачі педагогічної освіти історичного спрямування набувають базові професійні компетенції педагогічної майстерності, мають сформувати цілісне уявлення про різноманітні форми, методи й сучасні технології навчання історії.

Відповідно діючого законодавства, практикантам доцільно ознайомитись зі змістом та основними позиціями таких нормативних документів, як:

– Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» [10];

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» ; [Державний стандарт базової середньої освіти];

– Стандарти вищої освіти України (СВО) [12];

– Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка [4];

– Положення про організацію та проведення практик для здобувачів освіти історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка [5];

– Освітня програма «Середня освіта (Історія)». Спеціальність 014 Середня освіта. Предметна спеціалізація: 014.03. Середня освіта (Історія). Освітній рівень: перший (бакалаврський) [3];

– Робоча програма для здобувачів освіти «Ознайомча навчальна педагогічна практика» [14].

У цьому контексті здобувачі-практиканти під час проходження ознайомчої педагогічної практики мають досягнути відповідного рівня сформованості таких компетентностей, як:

1. Загальні компетентності (ЗК):

- знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.
- здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді у сфері професійної діяльності.

2. Фахові компетентності (ФК):

- здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.
- здатність забезпечувати навчання здобувачів загальної середньої освіти державною мовою; формувати та розвивати їхні мовно-комунікаційні уміння і навички в області предметної спеціальності:
- здатність формувати і розвивати у здобувачів загальної середньої освіти ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення;
- здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання;
- здатність до формування колективу здобувачів загальної середньої освіти; знаходження ефективних шляхів їх мотивування до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них;
- здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я здобувачів загальної середньої освіти (зокрема з особливими потребами); використання здоров'язберігаючих технологій під час освітнього процесу;

– здатність до суб'єктів-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії зі здобувачами загальної середньої освіти в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

Як зазначено в робочій програмі структурно-логічною основою проходження педагогічної практики (табл. 1.1) є система індивідуальних завдань, які має виконати здобувач-практикант.

Таблиця 1.1

**Структура ознайомчої навчальної педагогічної практики
майбутніх учителів історії [15]**

№ п/п	Зміст індивідуального завдання	Кількість годин
Частина 1. Виконання індивідуальних завдань під час педагогічної практики		
1	Ознайомлення з організацією освітнього процесу для здобувачів загальної середньої освіти з історії у закладах загальної середньої освіти.	10
2	Ознайомлення з роботою вчителя-предметника з історії у закладі загальної середньої освіти. Індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм організації освітнього процесу з викладання історії.	15
3	Ознайомлення з системою навчальної роботи закладу загальної середньої освіти. Розуміння основ організації викладання навчального предмету з історії.	15
4	Ознайомлення з основами самоаналізу уроків вчителя-предметника з історії.	15
5	Ознайомчо-навчальний аналіз уроку (планування, організація і проведення), основи самооцінювання і самокорекції власних професійних якостей.	15
Частина 2. Складання звітної документації про проходження практики.		18
Частина 3. Захист звіту.		2
	Всього:	90

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рекомендовано майбутнім учителям історії спрямувати діяльність з проходження зазначеної практики на досягнення встановлених освітньою програмою завдань, якими мають стати когнітивні, діяльнісні, комунікативні результати, що визначають відповідальність практиканта-педагога такі, як:

1. Знання термінологічно-понятійного апарату з викладання історії в закладі загальної середньої освіти. Вміння організувати самостійну роботу учнів закладів загальної середньої освіти з історії. Це забезпечуватиметься відразу на початку практики виконанням індивідуального завдання №1 «Ознайомлення з організацією освітнього процесу для здобувачів освіти з історії у закладах загальної середньої освіти».

Оцінювання завдання: 15 балів/9 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

❖ *Наприклад, практиканти можуть скласти робочий словник (е-словник) або довідник (е-довідник), здійснити підбірку сучасного педагогічного інструментарію, у тому числі з використанням цифрових технологій, враховуючі досвід учителя-предметника на базі проходження практики тощо.*

2. Знання основних напрямів діяльності вчителя історії в сучасному закладі загальної середньої освіти, пов'язані з історією. Вміння організувати та проводити індивідуальні та групові консультації з навчального предмету історії. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №2 «Ознайомлення з роботою вчителя-предметника з історії у закладі загальної середньої освіти. Індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм організації освітнього процесу з навчання історії».

Оцінювання завдання: 10 балів/6 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку.

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності.

❖ *Наприклад, практиканти можуть створити власні міні-колекції (або застосувати існуючі е-колекцію засобами Інтернет) з тематики конкретного уроку або розділу історії та використати під час практики та у майбутньої професійної діяльності тощо.*

3. Знання основних обов'язків учителя історії та різних форм організації освітнього процесу. Вміння реалізувати на практиці основні обов'язки вчителя закладу загальної середньої освіти. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №3 «Ознайомлення з системою навчальної роботи

закладу загальної середньої освіти. Розуміння основ організації викладання навчального предмету з історії».

■ **Оцінювання завдання: 10 балів/6 балів**

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку.

– демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та використання її у професійній діяльності.

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ *Наприклад, практиканти можуть створити е-портфоліо майбутнього учителя історії та поповнити його необхідною документацією або корисною інформацією (посадова інструкція вчителя історії, вимоги до організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти, методики і технології навчання історії та ін.).*

4. Знання основних аспектів підготовки до викладання начального предмету. Вміння здійснювати аналіз планової документації для проведення уроків для здобувачів закладів загальної середньої освіти з історії. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №4 «Ознайомлення з роботою вчителя-предметника з історії у закладах загальної середньої освіти. Індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм організації освітнього процесу з навчання історії».

Оцінювання завдання: 15 балів/9 балів

Рекомендовано:

- здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;
- демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;
- генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами;
- демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;
- аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ Наприклад, практиканти можуть здійснити підбір інформації щодо аналізу планової документації з організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (бази практики) підготувати план відвідування уроків або виховних заходів з історії вчителя-предметника/класного керівника, ознайомитися з бібліотекою закладу освіти, скласти покроковий план проходження практики (доцільно отримати відповідну консультацію у досвідченого вчителя або у керівників практики).

5. Реалізація аналізу уроку історії у закладах загальної середньої освіти. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №5 «Ознайомчо-навчальний аналіз уроку (планування, організація і проведення), основи самооцінювання і самокорекції власних професійних якостей».

 Оцінювання: 10 балів/6 балів

Рекомендовано:

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності;

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ *Практиканти складають аналіз уроку історії або виховного заходу (дод. Ж), які вони відвідали у вчителя-предметника або у колег-практикантів, здійснюють самоаналіз власної педагогічної діяльності.*

6. Підготовка звітної документації та захист звіту з проходження практики. Це є заключним етапом проходження практики, де здобувачі-практиканти систематизують і узагальнюють набутий під час педагогічної практики досвід та розкривають власні здібності його презентації під час захисту звітів.

 Оцінювання звітної документації: 20 балів/12 балів

 Оцінювання захисту звіту з практики: 20 балів/12 балів

Рекомендовано:

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ *Практиканти систематизують, узагальнюють і оформлюють звітну документацію з ознайомчої навчальної педагогічної практики, готуються до захисту звіту за зразками звітної документації, що зазначено у додатку А.*

Отже, ознайомча навчальна педагогічна практика включає виконання індивідуальних практичних завдань, підготовку звітної документації і захист звіту здобувачами-практикантами 2 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)». Оцінка успішності кожного із практикантів здійснюється у двох формах: поточний контроль (виконання практикантами індивідуальних завдань під час практики, оцінка звітної документації про проходження практики) і підсумковий контроль (оцінка захисту звіту).

За результатами проходження практики практикантами складається звітна документація. Керівником практики оцінюється якість, повнота та оформлення звітної документації.

Розділ 2

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА: ЗНАЙОМСТВО З РОБОТОЮ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

(адаптивна компетентнісно-формувальна педагогічна технологія)

У відповідності з навчальним планом у шостому семестрі здобувачі освіти 3 курсу першого (бакалаврського) рівня впродовж 3-х тижнів проходять педагогічну практику, яка носить пропедевтичний характер.

Педагогічна практика (знайомство з роботою класного керівника) дозволяє здобувачам освіти отримати перший досвід майбутньої професійної діяльності, усвідомити відповідальність і багатогранність роботи вчителя, використати здобуті теоретичні знання під час підготовки та проведення різнопланових виховних заходів, набути вміння й навички, необхідні для майбутньої самостійної роботи.

Здобувачі-практиканти, працюючи з учнівським колективом під керівництвом досвідчених педагогів, знайомляться з системою роботи класного керівника у закладах загальної середньої освіти (на базах педпрактики).

Мета педагогічної практики зі знайомства з роботою класного керівника – формування професійної компетентності у майбутніх учителів історії, створення цілісного уявлення про основні напрями та форми позакласної роботи з історії, оволодіння здобувачами-практикантами сучасними методами, навичками, вміннями та способами організації праці класного керівника, тобто адаптивна пропедевтична підготовка здобувачів освіти до виконання обов'язків класного керівника.

Попередні вимоги до опанування педагогічної практики зі знайомства з роботою класного керівника полягають у тому, що здобувач педагогічного освіти історичного спрямування має:

– *знати* понятійно-категоріальний апарат, основні концепції, законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють роботу педагога в сучасному закладі загальної середньої освіти;

– *вміти* реалізувати на практиці отримані теоретичні знання;

– *володіти* прийомами й методами забезпечення реалізації освітнього процесу у закладі загальної середньої освіти відповідно законодавчих і нормативних документів.

Педагогічна практика (знайомство з роботою класного керівника закладу загальної середньої освіти) спонукає на досягнення певних результатів та вирішення окреслених завдань, досягнення навчальних цілей, а саме спрямовуватиметься на:

– формування стійкого інтересу до обраної спеціальності й готовності майбутніх учителів історії до професійної педагогічної діяльності; закріплення, поглиблення та систематизація теоретичних знань із методики роботи педагога-історика та класного керівника;

– ознайомлення з системою виховної діяльності закладу загальної середньої освіти та з роботою класного керівника;

– формування організаційних умінь самостійного планування, підготовки та проведення виховних заходів з урахуванням інтересів та вікових особливостей учнів у закріпленому класі;

– опанування знань та вмінь необхідних для підготовки та проведення позакласної роботи з історії: тижнів історії, конференцій, диспутів, вечорів, екскурсій, робота з історичними сайтами, виконання функцій керівника гуртка чи факультативу тощо;

– виховання потреби постійного удосконалення професійних знань, умінь, навичок та педагогічної майстерності.

Під час проходження практики здобувачі педагогічної освіти історичного спрямування набувають базові професійні компетенції

педагогічної майстерності, мають сформувати цілісне уявлення про різноманітні форми, методи й методики навчання й виховання з історії.

Згідно діючого законодавства, практикантам доцільно ознайомитись зі змістом та основними позиціями таких нормативних документів, як:

– Наказ МОН України «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» [2];

– Рекомендації щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти [11];

– Положення про організацію та проведення практик для здобувачів освіти історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка [5];

– Освітня програма «Середня освіта (Історія)». Спеціальність 014 Середня освіта. Предметна спеціалізація: 014.03. Середня освіта (Історія). Освітній рівень: перший (бакалаврський) [3];

– Робоча програма педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника) для студентів (ОП «Середня освіта (Історія)») [15].

З актуальним змістом про діяльність класного керівника у закладах загальної середньої освіти доцільно ознайомитися в контексті опанування науково-педагогічного доробку таких авторів, як:

– Т. Білошицька, А. Ваколюк (особливості роботи класного керівника в сучасних умовах) [42, 45];

– А. Дербеньова і А. Кунцевська (розвиток колективу класу) [52];

– О. Загребельна і В. Сипченко (досвід організації роботи класного керівника закладу загальної середньої освіти школи) [73];

– Т. Люріна, Л. Омельченко (професійна підготовка майбутнього вчителя до класного керівництва) [59, 34];

– М. Мала (історичні турніри як одна із форм позакласної роботи) [60];

– Н. Резнік (особливості виховної діяльності класного керівника в умовах реалізації завдань національної концепції виховання) [70];

- І. Рибальченко (суть й роль класного керівництва) [71];
- Г. Цибулько і М. Бутиріна (гурткова робота у вихованні старшокласників) [77];
- І. Янкович (класне керівництво у закладах загальної середньої освіти України і Польщі) [89] та ін.

Вивчення джерельної бази практикоорієнтованого наукового здобутку уможливлуватиме створення індивідуальної адаптивної траєкторії проходження педагогічної практики кожним майбутнім учителем історії.

Педагогічна практика зі знайомства з роботою класного керівника має сприяти досягненню здобувачами-практикантами відповідного рівня сформованості таких компетентностей, як:

1. Загальні компетентності (ЗК):

- знання й розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

2. Фахові компетентності (ФК):

- здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання;
- здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу;
- здатність до перенесення системи наукових історичних знань у площину навчального предмету Історії, здійснення структурування навчального матеріалу;
- здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

Як зазначено в робочій програмі структурно-логічною основою проходження педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника) (табл. 2.1) є система індивідуальних завдань, які має виконати кожен із здобувачів-практикантів.

Таблиця 2.1

**Структура педагогічної практики
майбутніх учителів історії зі знайомства з роботою класного
керівника закладу загальної середньої освіти [15]**

№ п/п	Зміст індивідуального завдання	Кількість годин
Частина 1. Виконання індивідуальних завдань під час педагогічної практики		
1	Ознайомлення з організацією самостійної роботи здобувачів загальної середньої освіти з історії.	10
2	Проведення позакласної роботи в сучасній школі. Індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм позакласної роботи з історії	15
3	Ознайомлення з роботою класного керівника в системі навчальних закладів середньої освіти. Виконання основних обов'язків класного керівника	15
4	Ознайомлення з методикою підготовки проведення позааудиторного заняття чи заходу з історії	15
5	Планування, організація і проведення позакласного заходу з історії	15
Частина 2. Складання звітної документації про проходження педагогічної практики.		18
Частина 3. Захист звіту.		2
	Всього:	90

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рекомендовано майбутнім учителям історії спрямувати діяльність з проходження зазначеної практики на досягнення встановлених освітньою

програмою завдань, якими мають стати когнітивні, діяльнісні, комунікативні результати, що визначають відповідальність практиканта-педагога такі, як:

1. Знання термінологічно-понятійного апарату методики викладання історії в закладі загальної середньої освіти. Вміння організовувати самостійну роботу здобувачів закладів загальної середньої освіти з історії. Це забезпечуватиметься відразу на початку практики виконанням індивідуального завдання №1 «Ознайомлення з організацією самостійної роботи здобувачів закладів загальної середньої освіти з історії».

 Оцінювання завдання: 15 балів/9 балів

Рекомендовано:

– здійснити добір і застосувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінити результати їхнього навчання та ефективність уроку;

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

❖ *Наприклад, практиканти можуть відвідати бібліотеку закладу загальної середньої освіти та ознайомитися з джерелами, які призначено для самостійного вивчення здобувачами загальної середньої освіти з історії. Наведення адаптивної комунікації з учнями забезпечуватиме з'ясування зацікавленості здобувачів загальної середньої освіти в історичній тематиці тощо. За бажанням практиканти мають змогу вести щоденник спостережень за виховним процесом у закріпленому класі під час проходження пед практики тощо.*

2. Знання основних напрямів позакласної роботи в сучасному закладі загальної середньої освіти пов'язаних з історією. Вміння організувати та проводити індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм позакласної роботи. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №2 «Проведення позакласної роботи в сучасному закладі загальної середньої освіти. Індивідуальні та групові консультації з основних напрямів та форм позакласної роботи з історії у закладі загальної середньої освіти».

 Оцінювання завдання: 15 балів/9 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку.

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності.

❖ *Наприклад, практиканти мають змогу створити власну міні-колекцію виховних заходів з історії (або застосувати існуючу в Інтернет) та використати під час педпрактики тощо (дод. Е).*

3. Знання основних обов'язків класного керівника та різних форм позааудиторної роботи. Вміння реалізувати на практиці основні обов'язки класного керівника у закладі загальної середньої освіти. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №3 «Ознайомлення з роботою класного керівника в системі загальної середньої освіти. Виконання основних обов'язків класного керівника».

 Оцінювання завдання: 15 балів/9 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;

– демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ Наприклад, практиканти можуть застосувати метод анкетування або тестування, щоб вивчити психологічний клімат класного колективу, використати відповідні виховні методики або технології, зокрема ті, що актуальні в умовах воєнного стану, зокрема для розроблення сценарію виховного заходу з національно-патріотичної тематики тощо.

4. Знання методики підготовки й проведення позааудиторного заняття. Вміння проводити позааудиторні заняття та заходи для здобувачів закладів загальної середньої освіти з історії Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №4 «Ознайомлення з методикою підготовки й проведення позааудиторного заняття чи заходу з історії».

 Оцінювання завдання: 15 балів/9 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами;

– демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію професійних якостей.

❖ *Наприклад, практиканти можуть здійснити підбір інформації щодо аналізу планової документації, підготувати структуру аналізу виховного заходу з історії (отримати відповідну консультацію у досвідченого вчителя/класного керівника або у керівників практики)*

5. Самостійне планування, організація і проведення позакласного заходу з історії. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №5 «Планування, організація і проведення позакласного заходу з історії».

 Оцінювання завдання: 20 балів/12 балів

Рекомендовано:

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності;

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ *Практиканти складають план та організують й проводять позакласний захід з історії, здійснюють самоаналіз.*

6. Складання звітної документації та захист звіту з проходження практики. Це є заключним етапом проходження практики, де здобувач-практикант систематизує і узагальнює набутий під час педагогічної практики досвід та розкриває власні здібності його презентації під час захисту.

 Підготовка звітної документації та захист звіту:
20 балів/12 балів

Рекомендовано:

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію своїх професійних якостей.

❖ *Практиканти систематизують, узагальнюють оформлюють звітну документацію педагогічної практики зі знайомства з роботою класного керівника, здійснюють захист звітів (дод. Б).*

Отже, педагогічна практика (знайомство з роботою класного керівника) включає виконання індивідуальних практичних завдань, підготовку звітної документації і захист звіту. Оцінка успішності здобувача освіти здійснюється у двох формах: поточний контроль (виконання здобувачами освіти індивідуальних завдань під час практики, оцінка звітної документації про проходження практики) і підсумковий контроль (оцінка захисту звіту).

За результатами проходження практики здобувачем освіти-практикантом складається звітна документація про проходження педагогічної практики зі знайомства з роботою класного керівника. Керівником практики оцінюється якість, повнота та оформлення звітної документації.

Розділ 3

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

(компетентнісно-розвивальна
педагогічна технологія)

Педагогічна практика на 4 курсі бакалаврату історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка є логічним продовженням прослуханих теоретичних курсів і обов'язковою складовою підготовки майбутніх учителів історії.

Початок педагогічної практики відкриває настановча конференція, яку спрямовано на ознайомлення здобувачів-практикантів із нормативно-правовою базою та документальним її забезпеченням. Під час практики здобувачі педагогічної освіти історичного спрямування знайомляться з діяльністю закладу загальної середньої освіти в цілому та безпосередньо роботою вчителя історії, відвідують уроки інших учителів-предметників, а також уроки колег-практикантів очно та/або дистанційно.

Важливим аспектом зазначеної педагогічної практики є самостійна робота, підготовка і проведення уроків з історії здобувачем-практикантом очно та/або дистанційно.

Під час педпрактики, яка триває впродовж 6 тижнів, здобувач-практикант має опанувати сучасні принципи, підходи, методи, технології, засоби навчання історії, навчитися вирішувати проблемні ситуації, пов'язані з організацією та забезпеченням навчання історії. Педпрактика спрямовує майбутніх учителів історії на адаптивне і адекватне сприйняття викликів освітнього простору в сучасних умовах.

Мета практики – створення цілісного уявлення про основні напрями та форми навчальної роботи з історії у закладах загальної середньої освіти, формування і розвиток професійної педагогічної компетентності у майбутніх учителів історії, здобуття досвіду підготовки та проведення

уроків з історії України, всесвітньої історії чи з інтегрованих історичних курсів.

Попередні вимоги до опанування педагогічної практики полягають у тому, що здобувачі вищої освіти педагогічного спрямування, майбутні вчителі історії, мають:

– *бути* успішним з навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Педагогічна психологія», «Педагогіка середньої освіти», «Педагогічна майстерність», «Методика викладання історії у школі»;

– *знати* категоріально-понятійний апарат, методику викладання історії в закладах загальної середньої освіти.

– *вміти* реалізовувати на практиці набуті теоретичні знання, моделі проведення освітніх дидактичних і виховних заходів;

– *володіти* прийомами й методами забезпечення реалізації освітнього процесу закладу загальної середньої освіти відповідно чинного законодавства та внутрішньошкільних нормативних документів.

Під час проходження практики здобувачі освіти, майбутні вчителі історії, набувають професійні компетенції педагогічної майстерності, мають сформулювати цілісне уявлення про різноманітні форми, методи й технології навчання історії здобувачів загальної середньої освіти, у тому числі із використанням засобів і методів мішаного навчання.

Згідно діючого законодавства, практикантам доцільно ознайомитись зі змістом та основними позиціями таких нормативних документів, як:

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» [Державний стандарт базової середньої освіти] [6];

– Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» [10];

- Наказ МОН України «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» [2];
- Освітня програма «Середня освіта (Історія)». Спеціальність 014 Середня освіта. Предметна спеціалізація: 014.03. Середня освіта (Історія). Освітній рівень: перший (бакалаврський) [3];
- Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Історія України. Всесвітня історія 6-11 класи» [1].
- Положення про організацію та проведення практик для здобувачів освіти історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка [5];
- Рекомендації щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти [11];
- Робоча програма педагогічної практики для студентів (ОП «Середня освіта (Історія)») [16].

Важливим аспектом проходження педагогічної практики здобувачами-практикантами у закладах загальної середньої освіти є знайомство з внутрішньою нормативно-правовою документацією школи (інструктивні матеріали, навчальні плани, розклад уроків, методичні вимоги до планів-уроків та позакласних заходів, структури аналізу та самоаналізу проведених заходів тощо).

З актуальним змістом про діяльність учителя-предметника і класного керівника з історії у закладах загальної середньої освіти доцільно ознайомитися в контексті опанування науково-педагогічного доробку таких авторів, як:

- К. Баханов, В. Власов, Н. Гупан та ін. (організація особистісно орієнтованого навчання, навчання історії на засадах компетентнісного підходу) [26, 27, 37];
- Н. Бібік (вчитель в умовах нової української школи) [28];
- Т. Білошицька (особливості роботи класного керівника в сучасних умовах) [42];

- І. Бондарук, І. Костюк, О. Пометун, І. Сущенко (формування і розвиток критичного мислення та дослідницьких навичок здобувачів загальної середньої освіти на уроках історії) [29, 36, 58];
- А. Ваколюк (особливості змісту роботи класного керівника в закладах освіти) [45];
- Н. Венцева (дискусійні методи на уроках історії України) [46];
- В. Горнійчук (патріотичне виховання в українських закладах загальної середньої освіти) [49];
- А. Дербеньова, А. Кунцевська (створення й розвиток колективу класу) [52];
- А. Гриценко, І. Дичківська, В. Михайлюк, О. Мокрогуз та ін. (інноваційні педагогічні технології) [20, 52, 62, 66];
- В. Дубінський, А. Пижик, Г. Черевичний, Г. Яковенко та ін. (методика викладання історії в школі) [30, 35, 88];
- О. Загребельна і В. Сипченко (досвід організації роботи класного керівника сучасної школи) [73];
- О. Кожемяка (інтелектуальні ігри на уроках історії) [55];
- І. Коляда, Д. Ніколайчук (методика організації та проведення лабораторно-практичних занять з історії) [68];
- Т. Люріна (підготовка майбутнього вчителя до класного керівництва) [59];
- М. Мала (історичні турніри як одна із форм позакласної роботи) [60];
- М. Бутиріна, Л. Омельченко, І. Рибальченко, Г. Цибулько (класне керівництво, позааудиторна робота) [34, 71, 77];
- Н. Резнік (особливості виховної діяльності сучасного класного керівника в умовах реалізації завдань національної концепції виховання) [34, 70];
- Л. Черкаська (історичні олімпіади) [86];

– Г. Цибулько, М. Бутиріна (гурткова робота у вихованні старшокласників) [77];

– М. Щербина (ігрові розминки на уроках тематичного оцінювання у 6 класі) [87];

– І. Янкович (класне керівництво у закладах загальної середньої освіти України і Польщі) [89] та ін.

Вивчення джерельної бази практикоорієнтованого наукового здобутку уможливлуватиме створення індивідуальної адаптивної траєкторії проходження педагогічної практики кожним майбутнім учителем історії.

Педагогічна практика здобувачів вищої педагогічної освіти історичного спрямування має сприяти досягненню ними відповідного рівня сформованості таких компетентностей, як:

1. Загальні компетентності (ЗК):

– знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

– здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

– здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

2. Фахові компетентності (ФК):

– здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання;

– здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти з історії;

– здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння здобувачами загальної середньої освіти навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу;

– здатність до перенесення системи наукових історичних знань у площину навчального предмету історії, здійснення структурування навчального матеріалу;

– здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в здобувачів загальної середньої освіти цілісної історичної картини світу;

– здатність здійснювати добір методів і засобів навчання історії, спрямованих на розвиток здібностей здобувачів загальної середньої освіти;

– здатність формувати в здобувачів загальної середньої освіти предметні (спеціальні) уміння;

– здатність здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти з історії.

– здатність застосовувати сучасні методи й освітні/педагогічні/навчальні технології, у тому числі й інформаційні та цифрові, для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Педагогічна практика спонукає здобувачів-практикантів на досягнення певних результатів та вирішення окреслених завдань, досягнення навчальних цілей та спрямовуватиме їх на:

– закріплення та поглиблення теоретичного знання, конкретизацію змісту основних понять, ідей та закономірностей методики роботи вчителя;

– формування умінь та навичок, які потрібні для проведення занять з історії у закладах загальної середньої освіти на високому навчально-методичному рівні;

Здобувачі-практиканти мають *засвоїти* прийоми й методи педагогічної майстерності; створити цілісне уявлення про різноманітні форми, методи й методики роботи вчителя, *вміти* орієнтуватися у методичному середовищі проведення уроків з історії у школі, отримати практичний досвід проведення уроків історії для здобувачів загальної середньої освіти.

Як зазначено в робочій програмі структурно-логічною основою проходження педагогічної практики (табл. 3.1) є система індивідуальних завдань, які має виконати здобувач-практикант.

Таблиця 3.1

Структура педагогічної практики майбутніх учителів історії [16]

№ п/п	Вид робіт	Кількість годин
Частина 1. Виконання індивідуальних завдань		
1	Знайомство з закладом освіти, адміністрацією школи, учителем історії, класом у якому проводитимуться уроки	20
2	Ознайомлення з організацією освітнього процесу та методикою навчання історії в закладах загальної середньої освіти.	22
3	Вивчення методики підготовки і проведення уроків історії.	26
4	Ознайомлення з організацією самостійної роботи учнів ЗЗСО з історії.	22
5	Вивчення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з історії України, всесвітньої історії, інтегрованих курсів з історії	40
6	Відвідування уроків вчителя у закріпленому класі та уроків, які проводять інші практиканти	20
7	Планування та підготовка до проведення уроків з історії. Написання планів-конспектів уроків.	60
8	Проведення уроків з історії	10
Частина 2. Складання звітної документації про проходження практики		18
Частина 3. Захист звіту.		2
	Всього:	240

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рекомендовано майбутнім учителям історії спрямувати діяльність з проходження зазначеної практики на досягнення встановлених освітньою програмою завдань, якими мають стати когнітивні, діяльнісні, комунікативні результати, що визначають відповідальність практиканта-педагога такі, як:

1. Знання сучасних теоретичних та практичних основ методики навчання історії в школі на засадах компетентнісного підходу. Вміння реалізовувати на практиці основні засади роботи вчителя історії. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №1 «Знайомство з закладом освіти, адміністрацією школи, учителем історії, класом, у якому проводитимуться уроки».

Поточне оцінювання: 10 балів/6 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

❖ *Наприклад, практиканти можуть ознайомитися з низкою наукових, педагогічних, інформаційно-довідкових джерел, що дасть їм змогу сформулювати уявлення про суть компетентнісного підходу, усвідомити семантику понять «компетентність» і «компетенція» через призму історіографічного підходу, розглянути існуючі методики навчання історії в школі тощо (див. с. 43–55).*

2. Знання методики проведення уроків історії. Вміння формувати ключові та предметну історичну компетентності у школярів різних вікових категорій, визначати і дотримуватись наскрізних змістових ліній Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №2 «Ознайомлення з організацією освітнього процесу та методикою навчання історії в закладах загальної середньої освіти».

 Поточне оцінювання: 10 балів/6 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку.

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності.

❖ Наприклад, практиканти аналізують інтерактивні методики і технології навчання та обирають більш ефективні для застосування при проведенні власного уроку історії тощо.

3. Знання основної навчально-методичної літератури та інформаційних ресурсів, що використовуються під час навчання історії в закладах загальної середньої освіти. Вміння розробляти уроки з вивчення конкретної теми відповідно до програми, складати плани-конспекти уроків з історії. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №3 «Вивчення методики підготовки і проведення уроків історії».

 Поточне оцінювання: 10 балів/6 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;

– демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;

– виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення різних можливостей і дотримання гендерного паритету в професійній діяльності;

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію професійних якостей.

❖ *Наприклад, практиканти можуть створити е-портфоліо майбутнього учителя історії та поповнити його необхідною документацією або корисною інформацією (посадова інструкція вчителя історії, вимоги до організації освітнього процесу, методики і технології з навчання історії та ін.).*

4. Вміння самостійно проводити уроки з історії очно та/або дистанційно. Це забезпечуватиметься виконанням індивідуального завдання №4 «Вивчення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з викладання історії України, всесвітньої історії, інтегрованих курсів з історії».

 Поточне оцінювання: 40 балів/6 балів

Рекомендовано:

– здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти; критично оцінювати результати їхнього навчання та визначати ефективність уроку;

– демонструвати знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

– генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами;

– демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;

– аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивне самооцінювання і самокорекцію професійних якостей.

❖ *Практиканти готують методичну розробку, проводять уроки історії та здійснюють самоаналіз (Дод. К) й аналіз уроку історії (дод. Ж).*

5. Складання звітної документації (дод. В).

▶ Поточне оцінювання: 10 балів/6 балів

6. Захист звіту.

▶ Підсумкове оцінювання: 20 балів/12 балів

Отже, педагогічна практика на 4 курсі бакалаврату включає виконання індивідуальних практичних завдань, підготовку звітної документації та захист звіту. Оцінка успішності практикантів відбувається у двох формах: поточний контроль (виконання здобувачами освіти індивідуальних завдань під час практики, оцінка звітної документації про проходження практики) та підсумковий контроль (оцінка захисту звіту).

За результатами проходження педпрактики здобувачами освіти, практикантами, складається звітна документація про проходження практики. Керівником практики оцінюється якість, повнота та оформлення звітної документації.

РОЗДІЛ 4

ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТАЛІВ ІСТОРІЇ. ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Якість освіти є основоположним завданням професійної підготовки майбутніх учителів історії, зокрема на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У цьому контексті визначальна місія відводиться контролю і оцінюванню навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на засадах компетентнісного підходу, зокрема їхніх результатів проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти.

Ефективність оцінювання залежить від коректного визначення форм й відповідних критеріїв до показників проходження педагогічної практики.

Тобто кількісні та якісні показники фіксуються певною кількістю балів – оцінкою діяльності практиканта. Адже, оцінювання практикоорієнтованих знань й набутих під час практики компетенцій визначається умовною кількістю одиниць – балів.

Слід зазначити, що педагогічна практика є одним із чинників формування професійної компетентності майбутніх учителів історії. Чим вищий бал за педагогічну практику у здобувачів освіти, тим вищий рівень їхньої кваліфікації.

Організація оцінювання:

Педагогічна практика поділена на 3 частини.

Частина 1 (виконання індивідуальних завдань і набуття практичних навичок роботи вчителя історії/класного керівника).

Індивідуальні завдання, які виконує практикант/практикантка, включає в себе ознайомлення з нормативним та методичним забезпеченням освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти, роботою вчителя/вчителів історії в закладі загальної середньої освіти, де

відбувається педагогічна практика, відвідування та спостереження за проведенням уроків, підготовку та проведення уроків з історії України, всесвітньої історії чи інтегрованих курсів історії.

Частина 2 (набуття навичок ведення звітної документації).

За результатами проходження педагогічної практики здобувачем освіти складається звітна документація (звіт про проходження педагогічної практики, рецензія на урок проведений іншим здобувачем освіти, план-конспект одного уроку). Керівник практики від закладу загальної середньої освіти надає письмову характеристику на здобувача освіти за результатами проходження практики, в якій оцінює проведення уроків здобувачем/здобувачкою, якість, повноту та оформлення звітної документації та пропонує поставити відповідний бал за виконання індивідуальних завдань практикантом.

Частина 3 (захист звіту з педпрактики).

Захист практики відбувається перед комісією.

Під час захисту звіту практикант/практикантка отримує 2 запитання, що стосуються проходження педагогічної практики та змісту звіту. Кожне питання оцінюється у 10 балів. Здобувач освіти, який надав повну відповідь на ці питання, додає у свій актив бали, які сумуються з балами, набраними за виконання індивідуальних завдань та оформлення звітної документації.

Умовою допуску до захисту звіту є отримання здобувачем-практикантом під час поточного оцінювання педагогічної практики не менше ніж 40 балів (критично-розрахунковий мінімум). При цьому обов'язковим є підготовка звітної документації, передбаченої робочою програмою педпрактики та захист звіту перед комісією.

Рекомендований мінімум для допуску до захисту звіту – 48 балів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**Простий розрахунок балів за проходження практики
та захист звіту**

	Кількість балів за проходження практики	Захист звіту	Підсумкова оцінка
Рекомендований мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

Узагальнюючи конкретизовані критерії оцінювання проходження практикантом педагогічної практики, слід зазначити, що підсумковий висновок дає змогу за отриманими практикантом балами стверджувати: *відмінно, добре, задовільно або незадовільно* отримано ним за педагогічну практику (табл. 4.2.).

Таблиця 4.2

Шкала відповідності оцінок (критерії-бали)

Критерії	Бали
Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

Отже, оцінювання діяльності практиканта по факту проходження педагогічної практики включає такі показники за зазначеними вище критеріями: рівень сформованості педагогічної (професійної) компетентності, оперативність й ґрунтовність виконання змісту програми

педагогічної практики; результати виконання функцій учителя історії та/або класного керівника, ступінь реалізації мети, самостійність при виконанні завдань, створення адаптивних комунікацій в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти зі всіма суб'єктами освітнього процесу (педагогами, учнями, колегами-практикантами).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ

1. Історія України. Всесвітня історія 6-11 класи: навчальна програма для закладів загальної середньої освіти // Затверджено та надано гриф «Рекомендовано МОН України» (наказ МОН України від 03 серп. 2022 р. № 698). 106 с. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>

(дата звернення: 30.07.2024).

2. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти»: від 06 верес. 2000 р. № 434 (дата оновлення 16 лип. 2006 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00> (дата звернення 30.07.2024).

3. Освітня програма «Середня освіта (Історія)». Спеціальність 014 Середня освіта. Предметна спеціалізація: 014.03. Середня освіта (Історія). Освітній рівень: перший (бакалаврський). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, історичний факультет. (кафедра новітньої історії України) [офіц. сайт]. <http://www.history.univ.kiev.ua/abituriyentam-2/osvitnij-riven-bakalavr/serednya-osvita/> (дата звернення: 30.07.2024).

4. Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (друга редакція). [протокол ВР КНУ ім. Тараса Шевченка № 15 від 11 квіт. 2022 р.].

5. Положення про організацію та проведення практик для здобувачів освіти історичного факультету [КНУ ім. Тараса Шевченка: протокол ВР Істфаку № 14 від 24 черв. 2021 р.].

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» ; [Державний стандарт базової середньої освіти]. від 30 верес. 2020 р. № 898.

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення 25.07.2024).

7. Про вищу освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. №2145-VIII (останні зміни від 25 верес. 2020 р.). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 30.07.2024).

8. Про освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII (дата оновлення: 24.06.2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.07.2024).

9. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX (дата оновлення 01.08.2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 30.07.2024).

10. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736-20 від 23 груд. 2020 р. <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daac6a-f0db-4de0-8d49-47aa6b2ecb99> (дата звернення: 30.07.2024).

11. Рекомендації щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти ; [МОН України від 30 серп. 2002 р. № 1/9-392]. *Директор школи*. 2003. (3–4).

12. Стандарти вищої освіти України (СВО). ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» [офіц. сайт]. <https://imzo.gov.ua/osvita/vyscha-osvita/1719-2/> (дата звернення 25.07.2024).

13. Типове положення про курсові та кваліфікаційні роботи здобувачів освіти історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Протокол ВР Істфаку №5 від 15. жовт. 2020 р.].

14. *Черевичний, Г. С. (Розр.). (2024).* Робоча програма ознайомчої навчальної педагогічної практики для студентів (ОП «Середня освіта (Історія)»). Київ: Історичний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка. 2024.

15. *Черевичний, Г. С. (Розр.). (2020).* Робоча програма педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника) для студентів (ОП «Середня освіта (Історія)»). Київ: Історичний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка. <https://lib.iitta.gov.ua/735237/> (дата звернення: 25.08.2024).

16. *Черевичний, Г. С. (Розр.). (2022).* Робоча програма педагогічної практики для студентів (ОП «Середня освіта (Історія)»). Київ: Історичний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка. <https://lib.iitta.gov.ua/735266/> (дата звернення: 25.08.2024).

МОНОГРАФІЇ, ДИСЕРТАЦІЇ, ПІДРУЧНИКИ

17. *Акіншева, І. П. (2006).* Навчання учнів соціальної історії в середніх школах країн – членів Ради Європи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ірина Петрівна Акіншева ; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 159 с.

18. *Баханов, К. О. (2005).* Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 384 с.

19. *Власов, В. С., Савко, О. В. (2019).* Історія України. Всесвітня історія. 8 клас. Тестовий контроль результатів навчання. 2-ге вид. Київ : Літера ЛТД, 144 с.

20. *Гриценко, А. П. (2018).* Формування інформаційно-комунікативної компетентності вчителів історії засобами хмарних технологій. Хмарні технології в навчальних закладах : кол. монографія / за заг. ред. В. П. Сергієнка. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. с. 253–282.

21. *Гриценко, А. П. (2020).* Формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки: монографія / за наук. ред. В. П. Сергієнка. Суми, 354 с.

22. *Захарченко, Є. Ю., Любавський, Р. Г. (2019).* Історія України + Всесвітня історія. 11 клас: рівень стандарту: зошит для поточного та

тематичного контролю. Харків : Видавничий дім «Весна», 96 с. (Серія «Тест-контроль»®).

23. *Ковбасюк, Т. Л. (2010)*. Методичні засади використання писемних історичних джерел у навчанні історії України учнів основної школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Леонідівна Ковбасюк; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 238 с.

24. *Кухаренко, В. М. та ін. (2016)*. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т. О. Олійник, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, А. Л. Столяревська; за ред. В. М. Кухаренко. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 284 с.

25. *Яремчук, О. В. (2020)*. Історична психологія: націєтворчий потенціал : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 142 с.

ПОСІБНИКИ, МЕТОДИКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

26. *Баханов, К. О. (2008)*. Організація особистісно орієнтованого навчання: poradnik молодого вчителя історії. Харків : Вид. група «Основа», 159 с.

27. *Баханов, К. О. (2012)*. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: посібник для вчителя. Харків : Вид. група «Основа», 127 с.

28. *Бібік, Н. М. (Ред.) (2018)*. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД. 160 с.

29. *Бондарук, І. П. (2013)*. Формування критичного мислення учнів у процесі навчання історії: навч.-метод. посібн. Біла Церква: КОІПОПК, 107 с.

30. *Дубінський, В. А. (2019)*. Методика викладання історії в школі: навч.-метод. посібн. для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Вид. 2-ге доп. і виправ. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 88 с.

31. *Єфімова, В. О. (2004)*. Історія: метод. рек. щодо проведення навчальної практики. Харків : Вид. група «Основа», 144 с.

32. *Золотухіна, С. Т. (Ред.). (2019)*. Безперервна пропедевтична педагогічна практика: метод. рек. для здобувачів вищої педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня другого року навчання. Харків: Планета-Принт, 42 с.

33. *Мирончук Н. М. (2017)*. Методичні основи організації педагогічної практики студентів закладу вищої освіти: метод. посібн. Житомир, 52 с.

34. *Омельченко, Л. П. (2009)*. Настільна книга класного керівника. Харків : Вид. група «Основа», 288 с.

35. *Пижик, А. М., Черевичний, Г. С. (2020)*. Методика викладання історії в школі: навч.-метод. рек. до вивчення дисципліни та проходження пед. практики студентами. 2-е перероб. та доп. видання. Київ : ТОВ «Вид-во «Юстон», 125 с.

36. *Пометун, О. І., Сущенко І. М.* Основи критичного мислення: метод. посібн. для вчителів. Дніпро : ЛІРА, 2016. 156 с.

37. *Пометун, О. І., Гупан, Н. М., Власов В. С. (2018)*. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: метод. посібн.. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 208 с.

38. *Соловей, М. І., Кудіна, В. В., Спіцик Є. С. (2013)*. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посібн. [3-є вид., доп.]. Київ : Ленві, 414 с.

39. *Терно, С. О. (2019)*. Педагогічна практика (методичні рекомендації для здобувачів рівня вищої освіти бакалавр спеціальності «Історія та археологія»): метод. рек. Запоріжжя: ЗНУ, 24 с.

40. *Фіцула, М. М. (2006)*. Педагогіка вищої школи. Київ: Академвидав, 352 с.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА
(книги, статті, матеріали науково-практичних заходів)

41. Бібік, Н. М. (2004). Компетентнісний підхід до презентації освітніх результатів. *Школа I ступеня : теорія і практика Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди*, (10), с 24–37.

42. Білошицька, Т. Ю. (2013). Особливості роботи класного керівника в сучасних умовах. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 4(70) с. 111–115. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2013_4_21 (дата звернення: 21.07.2024).

43. Бондарук, І. (2011). Методика розвитку критичного мислення учнів у процесі навчання всесвітньої історії. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 39(2). с. 88–94. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2011_39%282%29_15 (дата звернення 22.08.2024).

44. Бужанська, М. В. (2023). Swot-аналіз – основа самооцінювання педагогічної діяльності. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*, (72), с. 22–29. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-72-03>.

45. Ваколюк, А. (2013). Особливості змісту роботи класного керівника в навчальних закладах. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, (7), С. 29–35. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2013_7_6 (дата звернення: 21.08.2024).

46. Венцева, Н. О. (2006). Дискусійні методи на уроках історії України: 7–8 кл. Харків: Вид. група «Основа», 128 с.

47. Гончаренко, С. (1997). Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 376 с.

48. Воронка, М. І., Проценко, А. А. (2020). Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2(69), с. 57–61. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.10>.

49. *Горнійчук, В. (2014)*. Патріотичне виховання в сучасній загальноосвітній школі України: дидактичні матеріали. *Історія в школі*. №8–9 (серпень-вересень).

50. *Гриценко, А. П. (2019)*. Концепція формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки. *Педагогіка та психологія*, (62), с. 68–78. <https://doi.org/10.34142/2312-2471.2019.62.08>.

51. *Гриценко, А. (2019)*. Умови формування професійної компетентності в педагогічній практиці підготовки майбутніх учителів історії. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*, (1), с. 245–254. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2019-1-1-245-254>.

52. *Дербеньова, А. Г., Кунцевська, А. В. (Укл.). (2011)*. Класному керівнику: створення й розвиток колективу класу / [уклад.]. Харків: Вид. група «Основа», 191 с.

53. *Дичківська, І. М. (2004)*. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 352 с.

54. *Єрмакова, І. П. (2015)*. Виробнича педагогічна практика як ключова умова професійного самовизначення майбутніх учителів історії. *Вісник Національного авіаційного університету, Педагогіка. Психологія*, (7), с. 37–41. <https://doi.org/10.18372/2411-264x.7.10222>.

55. *Кожемяка, О. Л. (2005)*. Інтелектуальні ігри на уроках історії. Харків : Вид. група «Основа», 144 с.

56. *Колоскова, Ж. В., Назаренко, М. П. (2021)*. Виробнича (педагогічна) практика студентів закладів вищої освіти у реаліях дистанційного навчання. *Наукові записки. Педагогічні науки*, (195), с. 77–81. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-77-81>.

57. Коляда, І. (2013). Методика організації та проведення уроку – уявної подорожі на тему: «Цікавинки» Києва (Вступ до історії, 5 клас). *Історія в школі*, (3), с. 32–44.
58. Костюк, І. А. (2014). Практичні заняття з історії як засіб розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок учнів. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання*, (1–2), с. 6–8.
59. Люріна, Т. І. (2010). Підготовка майбутнього вчителя до класного керівництва. *Наук. пр. Донец. нац. техн. ун-ту. Сер. Педагогіка, психологія і соціологія*, (7), с. 105–110.
60. Мала, М. (2004). Історичні турніри як одна із форм позакласної роботи. *Історія в школах України*, (5), с. 43–44.
61. Машкіна, Л., Казакова, Н. (2017). Організація педагогічної практики студентів у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії: історія та сучасність. *Педагогічний дискурс*, (23), с. 90–95.
62. Михайлюк, В. (2022). Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 1(3), р. 120–130. <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20220103.12>.
63. Мисан, В. (1997). Вивчення писемних джерел на уроках з історії України. Універсали Центральної Ради. *Історія в школах України*, (2), с. 31–34.
64. Місостов, Т. Ю. (2020). Пропедевтична педагогічна практика як початковий етап практичної підготовки майбутнього вчителя історії (з досвіду історичного факультету ХНПУ ім. Г. С. Сковороди). *Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін: матеріали 11-й міжнар. наук.-практ. конф.*, (12), с. 63–65.
65. Могорита, В. М. (2017). Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. *Збірник наукових праць Херсонського*

державного університету. Педагогічні науки, 79(1), с. 35–39.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_79%281%29_8

66. Мокрогуз, О. П. (2005). Інноваційні технології на уроках історії. Харків : Вид. група «Основа», 192 с.

67. Мороз, П. (1997). Методичні вимоги і критерії до характеристики історичної особи. *Історія в школах України*, (3), с. 26–28.

68. Ніколайчук, Д., Коляда, І. (2014). Методика організації та проведення лабораторно-практичного заняття на тему: «Военно-політичні події національно-визвольної війни (1652–1653)» (історія України, 8 клас). *Історія в школі*, (3), с. 40–42.

69. Пастушко, Р. (1999). Концептуальні засади шкільної історичної освіти. *Історія в школах України*, (4), с. 3–7.

70. Резнік, Н. О. (2015). Особливості виховної діяльності сучасного класного керівника в умовах реалізації завдань національної концепції виховання. *Педагогічні науки*, (67), с. 202–207. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_38 (дата звернення: 21.09.2024).

71. Рибальченко, І. М. (2007). Вас призначено класним керівником. Харків : Вид. група «Основа», 192 с.

72. Рябова, З. (2020). Моніторинг професійної компетентності майбутніх фахівців. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*, 10(19), [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-23](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-23).

73. Сипченко, В. І. (Ред.), Загребельна О. (2011). З досвіду організації роботи класного керівника сучасної школи. Гуманізація навчально-виховного процесу. Слов'янськ: СДПУ, (LV.4.III), с. 221–226.

74. Топузов, О. М. (Ред.), Головка М. В. (Укл.) та ін. (2021). Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. *Аналітико-методичні матеріали*. Київ : Педагогічна думка, 192 с.

75. Удод, О. (2007). Про актуальні проблеми інтеграції історичної науки і освіти. *Історія в школах України*, (7), с. 14–18.

76. Удод, О. (2016). Українська історична дидактика: академічний дискурс (До 80-річчя Інституту історії України) / За ред. Валерія Смолія. Київ: НАН України, Ін-т історії України. 214 с.

77. Цибулько, Г. Я., Бутиріна, М. В. (2012). Значення гурткової роботи у вихованні старшокласників. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, (20), с. 204–207. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2012_20_50.

78. Черевичний, Г. (2021). Компетентнісний аспект адаптивного контролю та оцінювання якості методичних знань майбутніх учителів історії в університетах України. *Адаптивне управління: теорія і практика. Педагогіка*, 12(23), <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/415> (дата звернення: 21.06.2024).

79. Черевичний, Г. С. (2022). Модернізація підготовки учителів історії в університетах України на засадах компетентнісного підходу. *Імідж сучасного педагога*, 1(202), с. 69–73. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1\(202\)-69-73](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-1(202)-69-73).

80. Черевичний, Г. С. (2022). Педагогічна технологія навчального е-портфоліо у системі підготовки майбутніх учителів історії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 1(50), с. 298–301. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2022.50.298-301>.

81. Черевичний, Г. (2023). Інформаційний супровід організації педагогічної практики майбутніх учителів історії (на прикладі Київського національного університету імені Тараса Шевченка). *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*, 2(8), с. 48–59. [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(8\).2023.48-59](https://doi.org/10.35387/ucj.2(8).2023.48-59).

82. Черевичний, Г. С. (2023). Актуалізація проблеми професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України і республіки Польща на сучасному етапі. *Імідж сучасного педагога*, 6(207), с. 35–39. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-6\(207\)-35-39](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-6(207)-35-39).

83. Черевичний Г. С. (2024). Swot-аналіз професійної підготовки майбутніх учителів історії в університетах України. *Імідж сучасного педагога*, 2(215), с. 88–95. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2\(215\)-88-95](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2(215)-88-95).

84. Черевичний, Г. (2024). Освітньо-педагогічне прогнозування в контексті підготовки майбутніх учителів історії в університетах України та Республіки Польща. *Мережева взаємодія інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя*: зб. матеріалів звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2023 рік. с. 179–181.

85. Черевичний, Г. (2024). Проектування змісту професійної підготовки майбутніх учителів історії в умовах цифровізації університету. *Fogim-SOIS, 2024: Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : зб. матеріалів (наук. праць, тез доповідей) 6-го Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму / за наук. ред.: М. Л. Ростоки, Т. С. Бондаренко, Г. С. Черевичного; упоряд. М. Л. Росток; літ. ред. Ю. А. Кравченко, Н. М. Василенко, бібліогр. ред. О. В. Углова] ; НАПН України, ДНПБ України, УПА, КНУ ім. Тараса Шевченка. Вінниця : Нілан-ЛТД, (5), с. 102–105. [389 с.]. <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.740977>.

86. Черкаська, Л. (Упоряд.) (2006). Готуємось до історичної олімпіади: у 2х ч. Київ: Видавничий дім «Шкільний Світ»: Вид. Л. Галіціна. ч 1. 128 с.

87. Щербина, М. (2015). Ігрові розминки на уроках тематичного оцінювання у 6 класі. *Історія в школі*, (11–12), с. 38–40.

88. Яковенко, Г. Г. (2017). Методика навчання історії: навч.-метод. посібник. Харків : Вид-во ХРФДУ, 324 с.

89. Янкович, І. І. (2013). Класне керівництво в загальноосвітніх навчальних закладах України і Польщі. *Наукові записки. Педагогіка*, (2), с. 179–183. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2013_2_33 (дата звернення: 21.09.2024).

90. Яцій, О. М., Семанчук, А. (2022). Діяльнісний підхід до практичної підготовки майбутнього вчителя історії. *Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти*, с. 24–28.

91. Banit, O. et al. (2022). Students' Readiness to Distance Learning: Results of Research in the Institutions of Higher Education / O. Banit, A. Shtepura, M. Rostoka, G. Cherevychnyi, O. Dyma. *Lecture Notes in Networks and Systems*, (389), p. 426–434. https://doi.org/10.1007/978-3-030-93904-5_43.

92. Galizina, E. G., Palanchuk, N. V., Afonin, M. V., Krivova, A. L., Lyapunova, N. V. (2020). Organization of Distance Learning for Humanities Students Using Google-Classroom. *Revista Inclusiones*, (7), p. 526–539.

93. Rostoka, M. L., Cherevychnyi, G. S. (2018). Transdisciplinary Paradigm the Stem-management the a Knowledge in the Context of the Adaptive Approach / M. L. Rostoka, G. S. Cherevychnyi. *World Science*, 10 (38), с. 4–9.

94. Rostoka, M. et al. (2021). Philosophy of a Transdisciplinary Approach in Designing an Open Information and Educational Environment of Institutions of Higher Education / M. Rostoka, A. Guraliuk, G. Cherevychnyi, O. Vyhovska, I. Poprotskyi, N. Terentieva. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(3), p. 548–567. <https://lib.iitta.gov.ua/726237/>; <https://doi.org/10.18662/rrem/13.3/466>.

95. Rostoka, M. et al. (2022). Philosophical and Pedagogical Discourse in the Postmodern Educational Space: Peculiarities of Distance Learning / M. Rostoka, G. Cherevychnyi, O. Luchaninova, A. Pyzhyk Postmodern Openings. 13(4), p. 244–272. <https://doi.org/10.18662/po/13.4/517>; <https://lib.iitta.gov.ua/733131/>.

96. Rostoka, M. et al. (2023). E-Portfolio as a Component of the Information and Analytical System of Scientific Staff Training / M. Rostoka, G. Cherevychnyi, O. Kuzmenko. *Lecture Notes in Networks and Systems*, (634), https://doi.org/10.1007/978-3-031-26190-9_55; <https://lib.iitta.gov.ua/734822/>.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Міністерство освіти і науки України [офіц. сайт]. URL: www.mon.gov.ua
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського [офіц. сайт]. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/>
3. Інститут модернізації змісту освіти [офіц. сайт]. URL: www.imzo.gov.ua
4. Інститут модернізації змісту освіти. Електронні версії підручників. URL : <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
5. Історія в школі. Електронний журнал. URL : <https://www.historyua.com>
6. Кафедра новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [офіц. сайт]. URL: <http://novitukr.history.knu.ua/>
7. Національна спілка краєзнавців України [офіц. сайт]. URL: www.nsku.org.ua
8. Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді [офіц. сайт]. URL: www.patriotua.org
9. Шкільне життя. URL : <https://www.scoollife.org.ua/usi-uroky-istoriji>.

ДОДАТОК А

ЗРАЗКИ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРОХОДЖЕННЯ ОЗНАЙОМЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
(2 курс історичного факультету
КНУ ім. Тараса Шевченка)

Додаток А.1

З В І Т

про проходження ознайомчої навчальної
педагогічної практики
у закладі загальної середньої освіти

м. Києва

(назва або номер закладу освіти)

з «_____» по «_____» _____ 20__ р.

здобувачем/здобувачкою 2 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я Прізвище)

Керівник практики від історичного факультету: _____

(вчене звання, Прізвище, Ініціали)

Керівник практики від школи вчитель-методист: _____

(Прізвище, Ініціали)

За період практики я виконував/ла такі види робіт:

1. Ознайомлення з організацією освітнього/виховного процесу в закладі загальної середньої освіти, інші види робіт, які виконував практикант /практикантка:

№	Організація та методичне забезпечення освітнього та виховного процесу ¹	Дата	Підпис керівника/керівниці практики
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

¹ознайомлення з нормативно-правовими документами, розкладом, веденням документації вчителями історії, планами проведення позакласних заходів; методичним забезпеченням (підручниками, атласами, робочими зошитами), робота гуртків, допомога учням у підготовці до позакласних заходів, тощо; інші види робіт, які виконувалися під час практики

2. Відвідання уроків та участь у позакласних/позаурочних заходах:

№	Тема заходу, що відвідував/ла чи проводив/ла практикант/практикантка	Клас	Дата проведення	Підпис керівника/керівниці практики
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

Рекомендації щодо організації і проведення педагогічної практики:

1. Позитивні моменти, елементи організації і змісту практики.
2. Негативні моменти, недоліки організації і змісту практики.
3. Пропозиції для поліпшення педагогічної практики.

Здобувач-практикант/
здобувачка-практикантка

(підпис)

(Прізвище, Ініціали)

Керівник/керівниця практики
від факультету

(підпис)

(науковий ступінь, вчене звання, Прізвище, Ініціали)

«___» _____ 20__р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Освітня програма _____

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В _____
(назва закладу загальної середньої освіти)

Здобувач/здобувачка освіти 2 курсу _____
(Ім'я, Прізвище)

Керівник/Керівниця практики _____
(Прізвище, Ім'я, По-Батькові вчителя історії в закладі загальної середньої освіти)

Опис організації освітнього процесу може бути у вигляді презентації, таблиці чи довільній формі. Обов'язковими складовими частинами опису мають бути:

– *Загальна інформація про заклад загальної середньої освіти (назва, адреса, керівництво, кількість працівників, здобувачів загальної середньої освіти тощо);*

– *Загальна характеристика освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (побудова розкладу, кількість уроків для різних класів, плани проведення позакласних заходів);*

– *Методичне та матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу (бібліотека, підручники з історії, обладнання в класах, візуалізація проведення уроків);*

– *Особливості організації навчальної діяльності здобувачів загальної середньої освіти на уроках історії (форми проведення уроків, активність учнів, практичні завдання, робота з картами тощо);*

– *Напрями виховної роботи у закладі загальної середньої освіти. Проведення позакласних заходів, у тому числі на історичну тематику.*

Опис має бути власною розробкою здобувача-практиканта/здобувачки-практикантки та не має містити будь яких запозичень.

Здобувач-практикант/
здобувачка-практикантка _____
(підпис) (Прізвище, Ініціали)

Керівник/керівниця практики
від факультету _____
(підпис) (науковий ступінь, вчене звання, Прізвище, Ініціали)

«__» _____ 20__ р.

ХАРАКТЕРИСТИКА

На здобувача/здобувачку освітньої програми «Середня освіта (Історія)» історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Ім'я, Прізвище)

Здобувач/здобувачка 2 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я, Прізвище)

проходив/проходила педагогічну практику в закладі загальної середньої освіти

(назва або номер закладу освіти)

міста _____ з _____ по _____ 20__ року.

У характеристиці зазначається, які види робіт виконував/ла здобувач/здобувачка під час проходження ознайомчої навчальної педагогічної практики. Звертається увага на методичний рівень підготовки, педагогічні якості та вміння, які продемонстрував/продемонструвала практикант/практикантка під час практики, участі у позакласних заходах. Пропонується оцінка за проходження педагогічної практики за 100-бальною шкалою в межах 80-ти балів тощо.

Директорка школи

(Прізвище, ініціали)

Керівник/Керівниця практики

(Прізвище, ініціали)

Печатка

ДОДАТОК Б

ЗРАЗКИ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ЗНАЙОМСТВО З РОБОТОЮ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА) ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
(3 курс історичного факультету
КНУ ім. Тараса Шевченка)

Додаток Б.1

З В І Т

про проходження педагогічної практики
(знайомство з роботою класного керівника)
у закладі загальної середньої освіти

м. Києва

(назва або номер закладу освіти)

з «_____» по «_____» _____ 20__ р.

здобувачем/здобувачкою 3 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я Прізвище)

Керівник практики від історичного факультету: _____
(вчене звання, Прізвище, Ініціали)

Керівник практики від школи вчитель-методист: _____
(Прізвище, Ініціали)

За період проходження педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника) мною виконано такі види робіт:

1. Відвідування та участь у позакласних/позаурочних заходах:

№	Тема заходу, що відвідував/відвідувала чи проводив/проводила практикант/практикантка	Клас	Дата проведення	Підпис керівника/керівниці практики
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

2. Ознайомлення з організацією освітнього процесу, зокрема його виховним у закладі загальної середньої освіти, інші види діяльності, що виконано практикантом/практиканткою:

№	Організація та методичне забезпечення освітнього та виховного процесу/ робота класного керівника ²	Дата	Підпис керівника/керівниці практики
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

Рекомендації щодо якісного розвитку організації та проведення педагогічної практики (знайомство з роботою класного керівника):

1. Позитивні моменти, елементи організації та змісту практики.
2. Негативні моменти, недоліки організації та змісту практики.
3. Пропозиції для поліпшення педагогічної практики.

Здобувач-практикант/

здобувачка-практикантка _____

(підпис)

(Прізвище, Ініціали)

Керівник/керівниця практики

від факультету _____

(підпис)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

«__» _____ 20__ р.

²ознайомлення з обов'язками класного керівника, веденням документації, завданнями та принципами виховної роботи в школі, планами проведення позакласних заходів; участь у підготовці та роботі гуртка, допомога учням у підготовці до позакласного заходу, тощо; інші види робіт, які виконувалися під час практики

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Освітня програма _____

СЦЕНАРІЙ ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОГО ЗАХОДУ

_____ (назва заходу)

проведеного « ____ » _____ 20__ р. _____
(Прізвище, ім'я, по-батькові практиканта/практикантки)

для учнів ____ класу _____
(назва закладу загальної середньої освіти)

Керівник/Керівниця практики _____
(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Сценарій має враховувати виховний, пізнавальний, прикладний, художній, психолого-педагогічний аспекти, відповідати історичній тематиці, відображати зміст матеріалу, передбачати майбутню реакцію і поведінку учасників заходу. У методичній розробці позакласного заходу зазначаються мета, зміст задуму, детальний план проведення, наводяться всі складові заходу (завдання учням, проблемні питання та відповіді на них, оцінка подій, явищ тощо), головний висновок. Також має бути відображено зв'язок заходу з освітнім процесом, організація підготовчої роботи, форми заохочення учнів до проведення заходу, роль практиканта/практикантки у проведенні заходу. Сценарій позакласного заходу має бути власною розробкою здобувача-практиканта/здобувачки-практикантки.

Здобувач-практикант/
здобувачка-практикантка

_____ (підпис)

_____ (Прізвище, Ініціали)

Керівник/керівниця практики
від факультету

_____ (підпис)

_____ (науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

ХАРАКТЕРИСТИКА

На здобувача/здобувачку освітньої програми «Середня освіта (Історія)» історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Ім'я, Прізвище)

Здобувач/здобувачка 3 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я, Прізвище)

проходив/проходила педагогічну практику (знайомство з роботою класного керівника) у закладі загальної середньої освіти _____

(назва або номер закладу освіти)

міста _____ з _____ по _____ 20____ року.

У характеристиці слід зазначити про види роботи, які виконував/виконувала здобувач/здобувачка освіти під час проходження педагогічної практики, звертається увага на методичний рівень підготовки, педагогічні якості та вміння, які продемонстрував/ла практикант/практикантка під час підготовки та проведення позакласних заходів, висловлюються зауваження до організації та участі у проведених виховних заходах, пропонується оцінка за проходження педагогічної практики за 100-бальною шкалою тощо.

Директорка школи

(Прізвище, ініціали)

Керівник/Керівниця практики

(Прізвище, ініціали)

Печатка

ДОДАТОК В

ЗРАЗКИ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
(4 курс історичного факультету
КНУ ім. Тараса Шевченка)

Додаток В.1

З В І Т

про проходження педагогічної практики
у закладі загальної середньої освіти

м. Києва

(назва або номер закладу освіти)

з «_____» по «_____» _____ 20__ р.

здобувачем/здобувачкою 4 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я Прізвище)

Керівник практики від історичного факультету: _____
(науковий ступінь, вчене звання, Прізвище, Ініціали)

Керівник практики від школи (вчитель-методист): _____
(Прізвище, Ініціали)

Педагогічна практика складалася з двох частин: **пасивної** та **активної**.

Під час проходження **пасивної** практики:

1. Досліджено структуру закладу загальної середньої освіти, з'ясовано особливості організації освітнього процесу та методика навчання історії тощо... (перерахувати згідно з завданнями практики).
2. Визначено та вивчено методика підготовки і проведення уроків історії, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу з історії України, всесвітньої історії, інтегрованих курсів з історії, опановано зміст організації самостійної роботи здобувачів загальної середньої освіти з історії (перерахувати згідно з завданнями практики).
3. Відвідано _____ уроків педагога (вчителя-методиста), керівника практики

(Прізвище Ініціали)

(клас, тема уроку, дата проведення)

уроків вчителя _____

(Прізвище Ініціали)

(клас, тема уроку, дата проведення) і т. д.

4. Відвідано _____ уроків інших здобувачів-практикантів

(Прізвище Ініціали)

(клас, тема уроку, дата проведення) і т. д.

5. Брав/брала участь у підготовці позакласних та позашкільних заходів (класних зборів, олімпіад, конкурсів тощо – перерахувати із зазначенням тематичної спрямованості заходу та дати проведення).

Проходячи активну практику:

1. Провів/провела _____ уроків (вказати клас, тему уроку, дату проведення).

2. Брав/брала участь у позакласних та позашкільних заходах (вказати тематичну спрямованість і дату проведення).

Вказати всі види робіт, виконані в ході практики.

Рекомендації щодо якісного розвитку організації та проведення педагогічної практики:

1. Позитивні моменти, елементи організації і змісту практики.
2. Негативні моменти, недоліки організації і змісту практики.
3. Пропозиції для поліпшення педагогічної практики.

« ____ » _____ 20__ р.

(підпис здобувача/здобувачки-практиканта/практикантки)

(підпис педагога-керівника практики)

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ

з назва навчального предмету _____
(назва навчального предмету)

в _____ класі закладу загальної середньої освіти _____ м. Києва
(назва або номер закладу освіти)

проведеного « ____ » _____ 20__ р. здобувачем/здобувачкою освіти 4 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я Прізвище)

Керівник практики від історичного факультету: _____
(науковий ступень, вчене звання, Прізвище, Ініціали)

Керівник практики від школи вчитель-методист: _____
(Прізвище, Ініціали)

Тема уроку: _____

Тип уроку: _____

Мета уроку:

- а) навчальна – розповісти, навчити, ознайомити...;
- б) виховна – сприяти, виховувати, прагнути до формування...;
- в) розвиваюча – показати, розвивати вміння, формувати...

Нові поняття: (перерахувати)

Наочність уроку: (перерахувати).

Традиційний план уроку:

1. Організаційний момент	2 хв ³ .
2. Перевірка домашнього завдання	20 хв ¹ .
3. Викладання нового матеріалу	15 хв ¹ .
4. Закріплення нового матеріалу	5 хв ¹ .
5. Домашнє завдання	2 хв ¹ .

Хід уроку:

1. **Організаційний момент:** перевірка присутніх у класі (вказати яким чином).
2. **Перевірка домашнього завдання** (вказати яким способом: усно, письмово чи якимось іншим...).
Перерахувати запитання чи зміст письмового завдання. Навести відповіді на запитання.
3. **Викладання нового матеріалу:**
Спочатку перераховуються пункти плану викладу нового матеріалу.
1)...
2) ...
Далі йде послідовний стислий виклад нового матеріалу (згідно з вказаним вище планом). У конспекті відображаються всі таблиці, діаграми, схеми, які використовуються у процесі викладання.
4. **Закріплення нового матеріалу.**
Перерахувати запитання до учнів для закріплення нового матеріалу. Стисло підвести підсумки уроку.
5. **Домашнє завдання.**
Вказати параграф чи розділ підручника. Якщо є потреба запропонувати додаткову літературу, художню літературу тощо. Можна дати також письмове завдання групове чи індивідуальне (виконати практичне завдання, заповнити контурні карти, написати реферати, тощо).

« ____ » _____ 20__ р. _____
(підпис здобувача/здобувачки-практиканта/практикантки)

_____ (підпис педагога-керівника практики)

³ Наведено як приклад можливого розподілу часу.

РЕЦЕНЗІЯ

на урок, проведений у закладі загальної середньої освіти

м. Києва

(назва або номер закладу освіти)

здобувачем/здобувачкою освіти (вчителем/вчителькою)

*(Ім'я Прізвище)*Рецензент – здобувач / здобувачка освіти 4 курсу
освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

*(Ім'я Прізвище)*Керівник практики від історичного факультету: _____
*(науковий ступень, вчене звання, Прізвище, Ініціали)*Керівник практики від школи вчитель-методист: _____
*(Прізвище, Ініціали)*Урок було проведено _____ 20 _____ року в _____ класі на тему:
« _____ ».

Далі рецензія має містити оцінювання діяльності роботи здобувача/здобувачки-практиканта/практикантки (вчителя/вчительки) відповідно до запропонованої схеми та забезпечити відповіді на питання:

- а) чи була досягнута мета уроку?
- б) чи правильно був обраний тип уроку, методи навчання та методичні прийоми активізації уваги та діяльності учнів?
- в) чи був виконаний намічений план і наскільки раціонально було використано час на уроці?
- г) у чому полягає освітня і виховна цінність проведеного уроку *(якщо вони були)*?
- д) на які дидактичні принципи спирався/спиралася здобувач/здобувачка-практикант/практикантка (вчитель/вчителька) при проведенні уроку?
- е) яким чином було враховано здобувачем/здобувачкою-практикантом/практиканткою (вчителем/вчителькою) вікові та індивідуальні особливості здобувачів загальної середньої освіти при проведенні уроку (якщо було враховано)?
- є) якими прийомами здобувач/здобувачкою-практикантом/практиканткою (вчителем/ вчителькою) забезпечено дисципліну, увагу, інтерес учнів до уроку (якщо забезпечено)?
- ж) скільки учнів було опитано впродовж уроку і чи об'єктивно, на Вашу думку, було їх оцінено?
- з) які помилки були допущені учнями та які засоби застосовано здобувачем/здобувачкою-практикантом/практиканткою (вчителем/вчителькою) для їх виправлення?
- і) які педагогічні якості здобувача/здобувачки-практиканта/практикантки (вчителя/вчительки) виявились під час проведення уроку?
- к) яке було ставлення учнів до уроку та як виявлялась їхня поведінка на окремих його етапах?
- л) якої оцінки заслуговує здобувач/здобувачка-практикант/практикантка за проведений урок?

« _____ » _____ 20__р.

(Підпис здобувача-практиканта/здобувачки-практикантки)

ХАРАКТЕРИСТИКА

На здобувача/здобувачку освітньої програми «Середня освіта (Історія)» історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Ім'я, Прізвище)

Здобувач/здобувачка 4 курсу освітньої програми «Середня освіта (Історія)»

(Ім'я, Прізвище)

проходив/проходила педагогічну практику в закладі загальної середньої освіти

(назва або номер закладу освіти)

міста _____ з _____ по _____ 20__ року.

У характеристиці слід зазначити про види роботи, які виконував/виконувала здобувач/здобувачка освіти під час проходження педагогічної практики. Доцільно звернути увагу на методичний рівень підготовки, педагогічні якості й вміння, які продемонстрував/ продемонструвала практикант/практикантка під час підготовки та проведення уроків, висловлюються зауваження до проведених уроків/виховних заходів, пропонується оцінка за проходження педагогічної практики за 100-бальною шкалою (у межах 80-ти балів) тощо.

Директорка школи

(Прізвище, ініціали)

Керівник/Керівниця практики

(Прізвище, ініціали)

Печатка

ДОДАТОК Е

ПРИКЛАДИ ПОЗААУДИТОРНИХ ЗАХОДІВ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

(підбірка методичних розробок
за посиланням)

№	Назва	Посилання
1.	Роль історії в системі наук (8, 9, 10, 11 клас)	https://urok.osvita.ua/materials/outschool/rozrobka-zahodu-rol-istorii-v-sistemi-nauk/
2.	Історії ж бо пишуть на столі. Ми ж пишем кров'ю на своїй землі (9 клас)	https://naurok.com.ua/istori-zh-bo-pishut-na-stoli-mi-zh-pishem-krov-yu-na-svo-y-zemli-333374.html
3.	Чи знаєте ви Україну	https://naurok.com.ua/vihovnij-zahid-na-temu-chi-znaete-vi-ukra-nu-333053.html
4.	Андріївські вечорниці на сучасний лад (9 клас)	https://naurok.com.ua/scenarij-andri-vski-vechornici-na-suchasnij-lad-332408.html
5.	У той рік замірили зозулі... (11 клас)	https://naurok.com.ua/u-toy-rik-zanimili-zozuli-331555.html
6.	Квест-гра «Народу козацького нащадки» (8, 9, 10, 11 клас)	https://urok.osvita.ua/materials/outschool/kvest-gra-narodu-kozackogo-nasadki/
7.	Презентація «Україна. Київ – столиця України»	https://urok.osvita.ua/materials/outschool/pozaklasnij-zahid-brejn-ring-ukraina-kiiv-stolica-ukraini/
8.	Вишиваний одяг – український етнічний оберіг як вияв патріотизму (9, 10, 11 клас)	https://urok.osvita.ua/materials/outschool/pozaklasnij-zahid-visivaniy-odag-ukrainskij-etnicnij-oberig-ta-viav-patriotizmu/
9.	Українська держава – етапи становлення (10, 11 клас)	https://urok.osvita.ua/materials/outschool/scenarij-vihovnogo-zahodu-ukrainska-derzava-etapi-stanovlenna/
10.	Мови нашої слова – наче музика жива (9, 10, 11 клас)	https://urok.osvita.ua/materials/outschool/literaturno-muzicna-kompozicia-movi-nasoi-slova-nace-muzika-ziva-prisvacena-dnu-pisemnosti-ukraini/

ДОДАТОК Ж

ЗРАЗОК МЕТОДИЧНОГО АНАЛІЗУ ЗДОБУВАЧАМИ-ПРАКТИКАНТАМИ УРОКУ ІСТОРІЇ

Суть методичного аналізу уроку історії, як й будь-якого іншого уроку, знаходиться тому, щоб дослідити його складові компоненти, оцінити кожен етап уроку за показниками ефективності й результативності, встановити причинно-наслідкові взаємозв'язки, корелювати результат й мету уроку, оцінити застосовані методики й технології. Методичний аналізу уроку включає такі компоненти, як:

1. Дата, клас.
2. Назва теми уроку.
3. ПІБ учителя історії, що проводить урок.
4. Формування висновків за шаблоном таблиці дод. Б.
5. Надання загального висновку щодо ефективності проведення уроку історії та доцільність застосованих педагогічних методів, способів, прийомів.

Таблиця дод. Б

МАТРИЦЯ МЕТОДИЧНОГО АНАЛІЗУ УРОКУ ІСТОРІЇ

Дидактичне завдання етапу	Зміст діяльності вчителя	Умови отримання позитивного результату	Показники виконання дидактичного завдання
1. Організаційний етап. Мотивація до уроку			
2. Актуалізація опорних знань з попередньої теми уроку			
3. Підготовка учнів до активізації навчально-пізнавальної діяльності			
4. Сприйняття й засвоєння нового навчального матеріалу			
5. Первинна перевірка розуміння учнями змісту навчального матеріалу (ефективність застосованих методів, способів прийомів)			
6. Актуалізація отриманих знань – закріплення нового матеріалу уроку			
8. Контроль сформованості історичної компетентності			
9. Рефлексія уроку			
10. Інформація про домашнє завдання			

ДОДАТОК К

ЗРАЗОК САМОАНАЛІЗУ

ЗДОБУВАЧАМИ-ПРАКТИКАНТАМИ УРОКУ ІСТОРІЇ

МАТРИЦЯ САМОАНАЛІЗУ УРОКУ ІСТОРІЇ

Стислий опис класу: характеристика	Назва теми уроку історії	Роль теми уроку у взаємозв'язку з попередніми й майбутніми темами уроків історії	Складність засвоєння теми для саме цього класу
Триєдина дидактична мета уроку історії		Співставлення встановленої мети результатам уроку історії	Тип і форма уроку історії
Етапи проведення уроку історії	Дидактичні завдання етапів уроку історії та їх розв'язання	Методи навчання історії за темою уроку	Відповідність методів ЗУН здобувачів загальної середньої освіти застосованим методикам викладання історії
Переваги уроку історії	Недоліки Уроку історії	Можливості уроку історії	Випереджальні акценти уроку історії
Опис забезпечення сформованості ключових компетентностей під час вивчення поточної теми уроку історії, зокрема історичної компетентності та національної ідентичності			

Навчально-методичне видання

Г. С. ЧЕРЕВИЧНИЙ

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ
(СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ПРОВЕДЕННЯ)**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підписано до друку 30.10.2024. Формат 60x84 1/8.

Папір офс. № 1. Гарнітура Cambria.

Ум. друк. арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 9,00.

Тираж 300 прим. Замовлення № 30102024.

Надруковано в ТОВ “Видавництво “Юстон”

01034, м. Київ, пр. Перемоги, 62-Б, оф. 2 тел.: (044) 360-22-66,

www.yuston.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 4973 від 09.09.2015 р.